

TYÖTOIMINNAN MERKITYS VANGIN TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN YLLÄPITÄMISESSÄ

TEKIJÄT: Jukka Kauppinen
Henri Kylmänen

Koulutusala			
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma			
Hoitotyön koulutusohjelma			
Työn tekijä(t)			
Jukka Kauppinen ja Henri Kylmänen			
Työn nimi			
Työtoiminnan merkitys vangin työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä			
Päiväys	30.4.2018	Sivumäärä/Liitteet	26/2
Ohjaaja(t)			
Susanne Hämäläinen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)			
Pelson vankila ja vankiterveydenhuollon Pelson poliklinikka			
Tiivistelmä			
<p>Opinnäytetyössä selvitettiin työtoiminnan merkitystä vangin työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä Pelson vankilassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida ja kehittää Pelson vankilan työtoimintaa ja käyttää opinnäytetyön tuloksia mittarina, miten työtoiminta vaikuttaa vankien työ- ja toimintakykyyn ja miten työtoiminnassa on onnistuttu.</p> <p>Pelson vankilassa järjestetään työtehtäviä, joita tehdään yhteiskunnassa tavallisestikin ja jotka parantavat vangin edellytyksiä työllistyä vapautumisen jälkeen. Vangeilla on mahdollisuus työskennellä muun muassa puusepän- ja metalliteollisuuden parissa, maataloudessa, rakennustöissä, pakkaus- ja kokoonpanotyössä ja puurakennusteollisuuden parissa. Rikosseuraamuslaitoksessa järjestettävän työtoiminnan tavoitteena on vangin ammattitaidon ja työkyvyn ylläpitäminen. Työtoiminnan tavoitteena on myös parantaa vangin mahdollisuuksia toimeentuloon vapautumisen jälkeen. Järjestetyllä työtoiminnalla pyritään myös normalisoimaan vankilaelämää ja työtoiminnan periaatteena on normaalius. Normaaliudella tarkoitetaan, että vankiloissa on yleisesti tarjolla olevia töitä sekä siellä on mahdollista kouluttautua esimerkiksi oppisopimuksella.</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla seitsemää vankia, jotka valittiin yhteistyössä työn-tilaajan kanssa. Haastattelurunko sisälsi kaksikymmentä avointa kysymystä, joita tarvittaessa tarkennettiin lisäkysymyksillä. Haastattelujen tulokset litteroitiin kirjalliseen muotoon ja tutkimussisältö analysoitiin sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella voidaan päätellä Pelson vankilan onnistuneen tähänastisesti työtoiminnan toteuttamisessa ja vankien aktivoinnissa. Haastatellut vangit olivat kaikki viihtyneet vankilassa tehtävässä kontrolloidussa työtoiminnassa ja kokivat sen auttavan vankeusajan kulumista. Työtoiminnan tuoman päivärutiinin haastatellut kokivat tärkeäksi, sillä aikautautettu päivä tukee psyykkistä hyvinvointia vankilassa.</p>			
Avainsanat			
toimintakyky, työkyky, kuntouttava työtoiminta, vankeus			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Nursing			
Author(s) Jukka Kauppinen and Henri Kylmänen			
Title of Thesis The role of work in maintaining a prisoner's ability to work and function			
Date	30.4.2018	Pages/Appendices	26/2
Supervisor(s) Susanne Hämäläinen			
Client Organisation /Partners Pelso Prison and Prison Health Pelso Polyclinic			
<p>Abstract</p> <p>The thesis investigated the importance of work activity in maintaining a prisoner's work and ability in Pelso prison. The purpose of the thesis was to evaluate and develop the Pelso prison labor activity and use the results of the thesis as a measure of how the work activity influences the working and ability of the prisoners and how it is successful.</p> <p>In Pelso's prison there are job assignments that are commonly done in society and which improve a prisoner's preconditions for employment after the release. The prisoners have the opportunity to work, for example, in the carpentry and metal industry, in agriculture, in construction, in trusses, in packaging and assembling, and in the woodworking industry. The purpose of the work at the Criminal Sanitation Facility is to maintain the professional and working capacity of a prisoner. The aim of the work is also to improve the prisoner's changes of livelihood after release. Organized work also aims to normalize prison life and the principle of working is normal. Normality means that there are generally available jobs in prisons, and there is the possibility of training for example by apprenticeship.</p> <p>The thesis was conducted as a qualitative study by interviewing seven prisoners who were selected in co-operation with the job subscriber. The questionnaire contained twenty open questions, which were further clarified with additional questions. The results of the interviews were written in written form and the study contents were analyzed by the content analysis.</p> <p>Based on the results obtained in this study, it can be concluded that the Pelso's prisoners has been successful so far in the implementation of the work and the activation of the prisoners. The interviewed prisoners were all thrilled in the controlled work of the prison and found it to help with the imprisonment. The people who had been interviewed by the day-to-day work experience found it important, as the time spent in the day supports psychological well-being in the prison.</p>			
<p>Keywords</p> <p>functional ability, work ability, rehabilitative work, imprisonment</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TERVEYDENHUOLTO JA KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESSA	7
2.1	Vankiterveydenhuolto	7
2.2	Kuntouttava työtoiminta rikosseuraamuslaitoksessa	7
2.3	Vankien työtoiminta toimintakyvyn edistäjänä.....	8
2.3.1	Fyysinen toimintakyky	8
2.3.2	Psyykkinen toimintakyky	8
2.3.3	Sosiaalinen toimintakyky.....	9
2.4	Työkyky	9
3	TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY	11
3.1	Pelson vankila.....	11
3.2	Pelson vankilan toimintaohjelmat	11
3.2.1	Ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidot- ohjelma	11
3.2.2	Suuttumuksen hallintaohjelma.....	12
3.2.3	Lähisuhdeväkivallan katkaisuun motivoiva ryhmäohjelma	12
3.2.4	Parisuhdeväkivallan puheeksiotto -ohjelma	12
3.2.5	Viisi keskustelua muutoksesta -ohjelma	13
3.2.6	Matkalla muutokseen -päihdekuntoutusohjelma.....	13
3.2.7	Kalterit taakse -päihdekuntoutusohjelma	13
3.2.8	Retkahduksen hoito-ohjelma	13
3.2.9	Uusi suunta -ohjelma	14
3.3	Pelson vankilan kuntouttavat työtoiminnot	14
3.3.1	Eläintyötoiminta.....	14
3.3.2	Teollinen toiminta	14
3.3.3	Keittiöryhmä.....	14
3.3.4	Vaatehuolto	15
3.3.5	Maatalousryhmä	15
4	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TEHTÄVÄT.....	16
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	17
5.1	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	17
5.2	Aineiston kerääminen ja haastatteluiden toteuttaminen	17

5.3	Aineiston analysointi	18
6	TULOKSET	19
6.1	Tietoja haastateltavista	19
6.2	Taustatietojen vaikutus	19
6.3	Vankien kokemukset työtoiminnasta	19
7	POHDINTA.....	22
7.1	Tulosten tarkastelua	22
7.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	23
7.3	Oma ammatillinen kasvu	23
7.4	Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusaiheet.....	24
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	25
	LIITE 1: HAASTATTELURUNKO	27
	LIITE 2: SAATEKIRJE VANGEILLE.....	28

1 JOHDANTO

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteena on ehkäistä uusintarikollisuutta ja luoda turvallisuutta. Rikosseuraamuslaitoksessa suoritetaan tutkintavangin, tuomitun ja asiakkaan rangaistusajan suunnittelu ja seuraamuksen toimeenpano eli rangaistuksen suorittaminen. (Rikosseuraamuslaitos 2016b.)

Rangaistusten suorittamisen tavoitteena on lisätä tuomitun valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan sekä edistää elämänhallintaa ja sijoittumista osaksi yhteiskuntaa täysvaltaisena jäsenenä.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on säädetty laissa ja laitoksen toimintaa ohjaavat lait: laki rikosseuraamuslaitoksesta ja asetus rikosseuraamuslaitoksesta. Suomessa keskimääräinen päivittäinen vankiluku vuonna 2015 oli 3086 vankia. Vuoden 2015 tilastoiden mukaan vangeista 69,5 % suoritti yli vuoden mittaista tuomiota. (Rikosseuraamuslaitos 2016b.)

Vankiloissa suoritetaan monenlaista työtoimintaa. Työtoiminnassa pyritään järjestämään sellaisia työtehtäviä, joita tehdään yhteiskunnassa tavallisestikin ja jotka parantavat vangin edellytyksiä työllistyä vapautumisen jälkeen. Vangeilla on mahdollisuus työskennellä muun muassa puusepän- ja metalliteollisuuden parissa, maataloudessa, rakennustöissä, pakkaus- ja kokoonpanotöissä ja puurakennusteollisuuden parissa. Työtoiminnassa on myös mahdollista suorittaa näyttötutkintoja tai tutkinnon osia oppisopimuksella. (Rikosseuraamuslaitos 2013d.)

Vangit työskentelevät avolaitoksissa enintään 38 tuntia 15 minuuttia viikossa ja suljetussa laitoksessa 35 tuntia. Tehdystä työstä vangit saavat toimintarahaa suljetussa laitoksessa ja avovankilapalkkaa avolaitoksessa. Työtoiminnan tavoitteena on työkyvyn- ja ammattitaidon ylläpitäminen sekä kehittäminen. Lisäksi työtoiminnalla pyritään mahdollistamaan vankien toimeentulo ja työllistyminen, myös vapautumisen koittaessa. (Rikosseuraamuslaitos 2013d.)

Työtoiminnan merkitys vangin työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa työtoiminnan tarpeellisuudesta ja hyödyistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Pelson vankila ja vankiterveydenhuollon Pelson poliklinikka. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla vankeja. Opinnäytetyön tavoitteena on saadun tiedon perusteella arvioida ja kehittää Pelson vankilan työtoimintaa. Opinnäytetyötä tullaan hyödyntämään vankiterveydenhuollossa arvioitaessa vankien toimintakykyä ja mahdollisesti erilaisten vankien työhönsijoittelussa. Opinnäytetyöllä haetaan myös vastausta siihen, mikä on vankien näkemys työtoiminnan tarpeellisuudesta ja hyödystä.

Suomen vankiloissa olevista ihmisistä suurin osa on työikäisiä ja tämän vuoksi työkyvyn ylläpitäminen ja säilyminen on yhteiskunnallisesti hyvin merkittävää. Opinnäytetyön aihe on kiinnostava ja koemme sen tärkeäksi. Vankiterveydenhuolto tarjoaa myös potentiaalisen työpaikan terveydenhuollon ammattilaisille. Opinnäytetyön tekeminen mahdollistaa perehtymisen tähän hoitoympäristöön.

2 TERVEYDENHUOLTO JA KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA RIKOSSEURAAMUSLAITOKSESSA

2.1 Vankiterveydenhuolto

Vankilassa vangeille on saatavilla samat perusterveydenhuollon palvelut kuin siviilielämässä. Suomen vankiloissa tulee olla vähintään sairaanhoitajan vastaanotto ja viikottainen lääkärin vastaanotto. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992) pätee myös vankiloiden terveydenhuollossa. Vankiloiden tulee tarjota mahdollisuus vangin henkilökohtaisen terveyden edistämiseen sekä sairauksien ehkäisyyn. Vankilaan saapuessa vangille suoritetaan terveystarkastus, jossa selvitetään vangin terveydentila ja työkyky. Pääsääntöisesti somaattista sairaanhoitoa tarvitsevat vangit hoidetaan Hämeenlinnan vankisairaalassa. Erikoissairaanhoidon palveluita sekä kiireellistä hoitoa tarvitsevat vangit voidaan hoitaa tarvittaessa julkisessa terveydenhuollossa. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)

Vangeille järjestetään myös välttämätön hammashoito sairauden hoitamiseksi tai vahingon ehkäisemiseksi. Muun hammashoidon antaminen vankiterveydenhuollon yksikön kustannuksella on harkinnanvaraista, ja siihen vaikuttavat vangin tuomion pituus sekä ansiomahdollisuudet. Vankiterveydenhuollon hammashoitolat sijaitsevat poliklinikkojen yhteydessä. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)

Vankiloissa toteutettavasta lääkehoidosta vastaa aina vankiterveydenhuollon lääkäri tai hammaslääkäri. Vangin saapuessa suorittamaan tuomiota lääkäri arvioi lääkehoidon tarpeellisuuden ja siviilissä määrättyt lääkkeet harkitaan tapauskohtaisesti. Sairaanhoitajan on mahdollisuus antaa joitakin reseptivapaita lääkkeitä vastaanotolla. Vankiterveydenhuoltoa koskevat samat lait kuin perusterveydenhuoltoa. Vankiloissa työskentelevää terveydenhuoltohenkilökuntaa koskee salassapitovelvollisuus, jonka vuoksi he eivät voi luovuttaa tietoa potilaista muulle vankilassa työskentelevälle henkilökunnalle. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)

2.2 Kuntouttava työtoiminta rikosseuraamuslaitoksessa

Kuntouttavan työtoiminnan tavoiteena on parantaa ihmisen työllistymismahdollisuuksia ja elämänhallintaa. Kuntouttava työtoiminta on lakiin perustuvaa ja sitä ohjaa laki kuntouttavasta työtoiminnasta. Laissa on säädetty ketkä ovat tähän oikeutettuja ja lain tavoitteena on parantaa henkilön edellytyksiä työllistyä tai osallistua työllistymistä tukevaan koulutukseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Rikosseuraamuslaitoksessa tapahtuvan työtoiminnan tavoitteena on vangin ammattitaidon ja työkyvyn ylläpitäminen. Työtoiminnalla on tarkoitus parantaa vangin mahdollisuuksia toimeentuloon vapautumisen jälkeen. Järjestetyllä työtoiminnalla pyritään myös normalisoimaan vankielämää ja työtoiminnan periaatteena on normaalius. Normaaliudella tarkoitetaan, että vankiloissa on yleisesti tarjolla olevia töitä ja siellä on mahdollista kouluttautua esimerkiksi oppisopimuksella. (Rikosseuraamuslaitos 2013d.)

Vuonna 2012 vankiloiden vuositulot olivat noin 8,5 miljoonaa euroa, josta sisäisiä tuloja noin 2 miljoonaa euroa. Työtoiminnassa valmistetuista tuotteista suurin osa menee myyntiin, mutta osa jää vankiloiden käyttöön. Työtoiminnasta saaduilla tuloilla katetaan välittömät menot, vankien toimintarahat ja palkat. (Rikosseuraamuslaitos 2013d.)

2.3 Vankien työtoiminta toimintakyvyn edistäjänä

Toimintakykyinen yksilö kokee selviytyvänsä jokapäiväisistä tehtävistä ja haasteista niin työssä kuin vapaa-ajallakin. Hän pystyy vuorovaikutukseen ympärillä olevien ihmisten kanssa, sekä kykenee asettamaan haasteita ja tavoitteita elämälleen. (Kähäri-Wiik, Niemi & Rantanen 2008, 13.)

Lehdon (2016) mukaan toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien suhdetta häneen kohdistuviin odotuksiin. Ihmisen toimintakykyyn vaikuttavat myös ympäristötekijät.

Toimintakykyä voidaan kuvata myös tasapainotilana, jossa ihmisen kyvyt ja tavoitteet kohtaavat elin- ja toimintaympäristön välillä. Toimintakykyyn voidaan vaikuttaa erilaisilla ulkoisilla tekijöillä, kuten ihmisten tuella ja erilaisilla palveluilla. Hyvää toimintakykyä tukee hyvä fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky. Näitä kaikkia osa-alueita tukeva ympäristö auttaa yhteiskunnassa paikkansa löytämistä ja jaksamaan työelämässä, sekä jaksamaan vanhetessa arjessa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

2.3.1 Fyysinen toimintakyky

Ihmisen fyysinen toimintakyky ilmenee kykynä liikkua ja hallita liikkeitään, joilla hän saa fyysiset edellytykset selvitä arjessa. Fyysiselle toimintakyvyllä tärkeitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi

- kestävyyskunto
- nivelten liikkuvuus
- lihasvoima-ja kestävyys
- kehon hallinta
- sekä näitä kordinoivan hermoston hallinta.

Fyysisen toimintakykyyn luetaan myös kuuluvaksi aistitoiminnot ja siihen liittyvät läheisesti käsitteet fyysinen suorituskky, fyysinen kunto ja terveyskunto. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

2.3.2 Psyykkinen toimintakyky

Psyykkinen toimintakyky koostuu ihmisen voimavaroista, joiden avulla hän selviää arjessa ja sen tuomissa haasteissa. Psyykkisesti toimintakykyinen ihminen tuntee voivansa hyvin, arvostaa itseään, luottaa kykyihinsä sekä pystyy asettamaan tavoitteita ja tekemään päätöksiä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2016.) Psyykkinen toimintakyky kuvataan usein kognitiivisten kykyjen ja psyykkisten voimavarojen avulla. Kognitiivisilla kyvyillä tarkoitetaan ihmisen kykyä ottaa vastaan tietoa, käsitellä sitä sekä muodostaa havaitun tiedon avulla käsitys ympäröivästä maailmasta. (Kähäri-Wiik ym. 2008, 13).

Kognitiivinen toimintakyky on tiedonkäsittelyn eri osa-alueiden yhteistoimintaa, mikä mahdollistaa selviytymisen arjessa ja sen asettamissa vaatimuksissa. Kognitiivisen toimintakyvyn käsitteisiin edellisten lisäksi kuuluu muun muassa oppiminen, keskittyminen, tarkkaavaisuus, muisti, hahmottaminen, orientaatio ja kielellinen toiminta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

2.3.3 Sosiaalinen toimintakyky

Sosiaalisesti toimintakykyinen ihminen kykenee ihmissuhteisiin ja toimimaan läheisten sekä ympäristön kanssa (Kähäri-Wiik ym. 2008, 13). Sosiaalinen toimintakyky ilmenee vuorovaikutuksessa, suoriutumisena eri rooleista, sosiaalisuutena sekä osallistumisena ja yhteisyyden ja osallisuuden kokemuksina (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016).

Sosiaaliseseen toimintakykyyn vaikuttaa muun muassa erilaiset yksilötekijät kuten sosiaaliset taidot, temperamentti, motiivit, tavoitteet ja arvostus (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011). Dynaamisessa vuorovaikutuksessa yksilön ympäristön, sosiaalisen verkoston, yhteiskunnan tai yhteisön välillä, rajojen ja niiden tarjoamien mahdollisuuksien puitteissa, muodostuu sosiaalinen toimintakyky (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016).

2.4 Työkyky

Työkyky muodostuu henkilön fyysisten ja psyykkisten voimavarojen ja työn välisestä tasapainosta sekä näiden yhteensopivuudesta. Työkyvyssä tapahtuu useita muutoksia ihmisen elinaikana, kuten fyysisten voimavarojen heikkenemistä. Fyysisten voimavarojen heikkeneminen ei kuitenkaan tarkoita työkyvyn heikkenemistä, sillä työkyvyn muut osa-alueet kuten oma osaaminen ja ammattitaidon kehittyminen vahvistavat työkykyä. Työkykyä tukee haasteellinen ja mielekäs työ, kun taas pakonomainen työ heikentää työkykyä, vaikka se ei olisi fyysisesti raskasta. (Työeläkevakuuttajat, s. a.)

Työkyky on keskeinen käsite erityisesti työelämään ja kuntoutukseen liittyvillä elämänaalueilla. Se, mitä työkyvyllä tarkoitetaan, johtaa laajoihin normatiivisiin vaikutuksiin. Käsitteen sisältö on kuitenkin usein epämääräisesti määritelty, eivätkä sitä käytävien ammattilaistenkaan käsitykset ole yhteneviä. Käsitteen analyysi on tärkeä osa työkyvyn arvioinnin menetelmien validiteetin varmistamista. (Kerätär 2017.)

Työkyvylle ei ole selkeää määritelmää, joita kaikki toimijat yhdessä käyttäisivät jonka kaikki esimerkiksi terveydenhuolto, työterveyshuolto ja eläkelaitokset, hyväksyisivät. Työkyvyn käsite on koko ajan muuttuva, mitä enemmän asiaa tutkitaan, sitä moniulotteisemmaksi käsite muuttuu. Työkyvyn arviointi on muuttunut haastavaksi, sillä eri tahot mieltävät työkyvyn käsitteet erilaisina. (Gould, Ilmarinen, Järvisalo & Koskinen 2006, 19).

Työkykyä arvioidessa näyttää olevan yhteinen käsitys siitä, että työkyky ei ole pelkästään henkilön ominaisuus, vaan hänen työnsä ja ympäristön yhteinen ominaisuus. Työkykyä arvioitaessa on mahdollista perustaa arviointi työkyvystä henkilön omaan käsitykseen, tai käyttää hyväksi asiantuntija-

ryhmää tai terveydenhuollon ammattilaisia. Siitä, miten työ ja työn erilaiset käsitteet, tekijät ja roolit määritetään vaikuttaa osaltaan siihen, miten työkykykäsitteen laajuus määritetään. (Gould ym. 2006, 19-20).

Lääketieteessä työkyky käsitetään siten, että se on yksilön terveydentilaan liittyvä työstä riippumaton ominaisuus. Tämän käsityksen mukaan terve henkilö on aina työkykyinen ja sairaus heikentää työkykyä. Työkyvyn määrittäminen sairauskeskeisellä lähestymistavalla vaikuttaa myös työhönkykenemisen määrittelyyn. (Martimo, Antti-Poika & Uitti 2010, 162).

3 TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY

3.1 Pelson vankila

Pelson vankila on suljettu laitos, jossa on 58 vankipaikkaa pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen vangeille. Pelson vankilassa työskentelee noin 90 henkilöä ja tila on kokonaisuudessaan noin 2700 hehtaarin suuruinen. Pelson vankilalla on teollista ja maatilatoimintaa. Tila käsittelee pelto- ja metsämaata. Pellot ovat maatilan viljelyssä ja niissä kasvatetaan heinää sekä viljakasveja. Tilan eläimet ovat maito- ja lihatuotannossa olevia lehmiä ja lampaita. Pelson vankilan eläimet ovat osa suomalaista alkuperäisrotujen geenipankkia, joihin kuuluvat pohjoissuomenkarja ja puhdas suomenlammas kaikkine värimuunnoksineen. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

Teollista toimintaa vankilassa harjoitetaan puuteollisuudessa ja korjaamalla. Puuteollisuudessa tuotteita ovat alihankitetyöt ja vankilatuotteet sekä tilaustuotteet. Vankilatuotteet käsittävät erilaisia pieniä rakennelmia ja puisia kalusteita. Myyntiin tarkoitettuja tuotteita esitellään Rikosseuraamuslaitoksen internetsivuilta. Korjaamotoiminnassa huolehditaan ja ylläpidetään vankilan omaa kalustoa. Edellä mainituissa työtoiminnoissa vankien on mahdollista työskennellä eri työtehtävissä. Lisäksi vangit voivat työskennellä keittiöllä tai varusvarastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

Vankilassa on mahdollista myös opiskella, esimerkiksi suorittaa peruskoulu- ja lukio-opintoja. Lisäksi joissain työpisteissä on mahdollisuus suorittaa oppisopimuskoulutuksena ammatin perusopintoja. Pelson vankilassa järjestetään lisäksi erilaisia yleis- ja toimintaohjelmia, joiden avulla rikoksenteijä voi vaikuttaa riskiin syyllyä uusiin rikoksiin. Toimintaohjelmat ovat rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

3.2 Pelson vankilan toimintaohjelmat

Vankiloissa järjestettävien toimintaohjelmien, kurssien tai päiväohjelmaan sisältyvien toimintojen tavoitteena on parantaa vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään. Kuntouttava työ on moniammatillista ja siihen osallistuvat useat eri henkilöstöryhmät. (Rikosseuraamuslaitos 2013a)

Uusintarikollisuuteen vaikuttaminen on ollut Rikosseuraamuslaitoksen keskeinen tavoite 1990-luvulta lähtien. Uusintarikollisuuteen vaikuttamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joita rikoksenteijään kohdistetaan. Toimenpiteiden tavoitteena on pienentää uusintariskiä rikolliseen käyttäytymiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.)

3.2.1 Ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidot- ohjelma

Ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidot -ohjelma on tarkoitettu sellaisille rikoksenteijöille, joilla on puutteita ajattelu- ja ongelmanratkaisutaidoissa. Ohjelma koostuu 38 oppitunnista, joita on 2-4 kertaa viikossa. Oppituntien lisäksi vangit harjoittelevat ja testaavat oppimaansa oppituntien ulkopuolella. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

Ohjelman tavoitteena on opettaa rikoksenteikijälle taitoja pohtia ja arvioida omaa ajatteluaan ja toimintaansa sekä sen seurauksia ja siten oppia kokemuksesta. Ohjelmassa käydään läpi erilaisia asiakokonaisuuksia, kuten ongelmanratkaisutaitoja, itsekontrollia, kriittistä ajattelua, sosiaalisia taitoja, luovaa ajattelua sekä arvojen pohdintaa. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

3.2.2 Suuttumuksen hallintaohjelma

Suuttumuksen hallintaohjelma on suunnattu väkivaltarikollisille, joilla on vaikeuksia suuttumusten tai vihantunteen hallinnassa ja sen menettämisen seurauksena aiheutuvasta aggressiivisesta käyttäytymisestä. Ohjelman kesto on 18 tuntia ja sen läpivientiin menee 3–4 viikkoa. Suuttumuksen hallintaohjelmasta on myös olemassa lyhytversio, jota käytetään yhdyskuntaseuraamustyössä. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Ohjelman tavoitteena on parantaa rikoksenteikijän suuttumuksen hallintataitoja. Keskeisiä asioita ohjelmassa on oppia tunnistamaan, ennakoimaan ja ymmärtämään suuttumusta ja sitä seuraavaa vihaa sekä sen aiheuttamia seurauksia. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

3.2.3 Lähisuhdeväkivallan katkaisuun motivoiva ryhmäohjelma

Lähisuhdeväkivaltaohjelma (Unbeatbles) on suunnattu rikoksenteikijöille, joilla on väkivaltaista käyttäytymistä parisuhteessa. Ryhmäohjelman tavoitteena on vaikuttaa asenteisiin ja uskomuksiin, jotka ovat kumppania halventavia ja syrjiviä. Ryhmäohjelman kesto on 30 tuntia ja kesto 2-3 kuukautta. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Ohjelman tavoitteena on motivoida väkivallattomuuteen sekä oppia käsittelemään väkivaltaa ryhmäkeskustelujen ja erilaisten tehtävien avulla. Ohjelman avulla pyritään tunnistamaan ja muuttamaan vääristyneitä asenteita ja uskomuksia kumppania kohtaan. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

3.2.4 Parisuhdeväkivallan puheeksiotto -ohjelma

Parisuhdeväkivallan puheeksiotto-ohjelma (Move) on suunnattu rikoksenteikijälle, jolla on väkivaltaista käyttäytymistä parisuhteessa ja joka haluaa käsitellä sitä monimuotoisesti kootussa ryhmässä. Ohjelman tavoitteena on oppia tunnistamaan väkivaltainen käytös parisuhteessa ja sen seuraukset. Ohjelmaa toteutetaan yksilötyönä. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

Ohjelmassa rikoksenteikijä saa tietoa erilaisista hoitomahdollisuuksista ja hänen kanssaan laaditaan henkilökohtainen jatkosuunnitelma. Puheeksiottaminen menetelmänä perustuu siihen, että väkivaltatekijä ottaa vastuuta omasta käyttäytymisestään ja toiminnastaan. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

3.2.5 Viisi keskustelua muutoksesta -ohjelma

Viisi keskustelua muutoksesta (VKM) -ohjelma sopii suurelle määrälle rikoksentekijöitä, ja sen tavoitteena on edistää rikoksentekijän päätöksentekoa muutokseen. Menetelmää voidaan käyttää myös yhdyskuntaseuraamusta suorittavilla asiakkaila. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

Ohjelma koostuu viidestä eri keskustelusta, joissa käytetään neljää periaatetta. Periaatteet ovat vastakohtien voimistaminen, vastarinnan käsittely, uskon herättäminen omaan muutokseen ja empatian osoittaminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

3.2.6 Matkalla muutokseen -päihdekuntoutusohjelma

Matkalla muutokseen on päihdekuntoutusohjelma, joka on suunnattu päihdeongelman tunnistaneille henkilöille, jotka ovat valmiita muutokseen. Ohjelmaa toteutetaan joko pienryhmissä tai soveltaen yksilötyönä. Ohjelman toteutus tapahtuu pääasiassa avovankiloissa ja sen kesto on 34 tuntia sisältäen kaksi yksilöistuntoa. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

Ohjelman teemoina on henkilön päihdehistorian tarkastelu elämänsä elämässä, päihteiden käytön hyötyjen ja haittojen tarkastelu, päihteettömyyteen saatava tuki, kuinka ehkäistä retkahtaminen sekä riskitekijöiden pohtiminen päihteidenkäyttöön liittyen. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

3.2.7 Kalterit taakse -päihdekuntoutusohjelma

Kalterit taakse on päihdekuntoutusohjelma, joka on suunnattu päihdeongelmallisille rikostaustan omaaville henkilöille. Ohjelma on strukturoitu, jossa keskitytään muuttamaan päihde- ja rikoskierrettä ylläpitävää ajattelu- ja toimintamallia. Ohjelman läpivienti kestää 4-6 kuukautta ja se toteutetaan ryhmäkeskusteluina, harjoituksina, luentoina, rooliharjoituksina ja toiminnallisena yhdessäolona. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

Ohjelman teemoina on päihderiippuvuuden tarkastelu ja sen aiheuttamat seuraukset, epäsosiaalisen elämän ilmenemismuodot sekä riskitilanteiden tunnistaminen. Ohjelmassa opetellaan myös erilaisia ongelmanratkaisutaitoja, selviytymiskeinoja arjessa, riskitilanteiden hallintakeinoja sekä kehitetään sosiaalista tukiverkkoa. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

3.2.8 Retkahduksen hoito-ohjelma

Retkahduksen hoito -ohjelma on suunnattu päihdekuntoutuksessa tai avolaitoksessa päihteisiin retkahtaneille vangeille, jotka ovat motivoituneita sen käsittelyyn. Retkahduksen hoito -ohjelman tavoitteena on hyödyntää retkahtamisen kokemusta osana hoitoa. Hoito -ohjelmaa käytetään pääasiassa yksilötyössä ja sisältö koostuu kirjallisista tehtävistä ja keskusteluista. Ohjelmassa käsitellään retkahtamiseen liittyvät taustat, hoidolliset menetelmät retkahtamisen ehkäisyyn sekä puretaan tapahtuma perehtyen syvällisesti omaan päihderiippuvuuteen. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

3.2.9 Uusi suunta -ohjelma

Uusi suunta -ohjelma on suunnattu seksuaalirikollisille. Ohjelma toteutetaan yksilötyönä ja siinä pe-rehdytään teosta puhumiseen, sekä siihen johtaneisiin taustoihin ja ennaltaehkäisyyn jatkossa. Oh-jelma käydään läpi 16 istunnon sarjana ja tapaamisia on 1-2 kertaa viikossa. Ohjelmaa voidaan käyt-tää avolaitoksissa, yhdyskuntaseuraanustomistoissa ja suljetuissa laitoksissa. (Porttivapauteen 2014.)

3.3 Pelson vankilan kuntouttavat työtoiminnot

3.3.1 Eläintyötoiminta

Pelson vankilassa vangeilla on mahdollisuus työskennellä eläintyötoiminnassa navetassa tai lampo-lassa. Navettaryhmä työskentelee navetassa ja heidän työnkuva muodostuu nautakarjatalouteen liit-tyvistä karjanhoitotoista. Navetassa työskentelee kerrallaan maksimissaan kuusi vankia, vankien työnkuvaan kuuluu eläinten hoito, ruokinta ja lehmien lypsäminen. Navetan työaika on 6.30-10.00 ja 15-19. Navetalla työskentelee kaksi työnjohtajaa päivittäin, jotka ohjaavat ja opastavat vankeja työssä, sekä ovat vastuussa navetan toiminnoista. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Lampolassa vangit työskentelevät lampaiden parissa hoitaen ja ruokkien lampaat. Vangin työnku-vaan kuuluu myös lampolan siisteydestä huolehtiminen. Kesäaikaan lampaiden ollessa laitumella vangit siivoavat ja pesevät lampolan sekä kunnostavat karsinat. Lampolassa työskentelee keskimää-rin viisi vankia. Lampolassa työskentelee päivittäin kaksi työnjohtajaa jotka ohjaavat vankeja työssä. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

3.3.2 Teollinen toiminta

Teollinen toiminta Pelson vankilassa muodostuu korjaamotoiminnasta ja puuteollisuudesta. Puuteol-lisuudessa vangit työskentelevät tehden erinlaisia puusepän töitä. Pääasiallisena työnä vangit teke-vät alihankintana suoritettavia sahaus ja höyläys töitä. Alihankintatöiden lisäksi vangit tekevät jos-sain määrin myös erilaisia tuotteita puusta kuten esimerkiksi pirttikalustoja ja leikkuulautoja. Puuteollisuuden päätuotteita ovat erilaiset hankintatyöt, tilaustuotteet ja vankilatuotteet. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

3.3.3 Keittiöryhmä

Vankilan keittiöllä työskentelevät vangit huolehtivat lähinnä keittiötilojen siisteydestä sekä astiahuol-losta. Työhön keittiöllä voi sisältyä myös jotain erikseen henkilökunnan antavia tehtäviä. Keittiöllä työskentelee pääsääntöisesti kolme vankia kerrallaan päivän aikana, kuitenkin keittiö on useammalle vangille työpaikka, sillä myös vangeille kuuluvat vapaapäivät sillä keittiö on luonnollisesti auki viikon jokaisena päivänä. Keittiöllä työskentelevien vankien päivittäinen työaika sijoittuu kello 08 ja 16.30 välille. Vangit työskentelevät henkilökunnan laatiman työvuorolistan mukaisesti. (Kusmin 2018.)

Keittiölle töihin sijoitettu vanki käy ennen töiden aloitusta haastattelussa vankilan poliklinikalla, jossa selvitetään vangin sopivuus keittiötyöhön ja tehdään myös mahdolliset tarvittavat testit ja selvittelyt muun muassa salmonellan varalle. Vangin kuuluu noudattaa keittiöllä työskennellessään hyvää hygieniää, vaikka he eivät suoranaisesti olisikaan tekemisissä elintarvikkeiden kanssa. (Kusmin 2018.)

Keittiöllä työskentelevään henkilökuntaan kuuluu yksi keittiömestari ja kolme keittäjää, joista päivittäin on yksi vapaalla, eli pääsääntöisesti töissä on kolme henkilökuntaan kuuluvaa. Keittiöhenkilökunnan vastuulla on ruuanvalmistus keittiöllä sekä yksi merkittävä työalue on opastaa, ohjata sekä valvoa keittiöllä työskenteleviä vankeja. (Kusmin 2018.)

3.3.4 Vaatehuolto

Vankilaan tultuaan vangit saavat vankivaatetuksen ja tarpeelliset liinavaatteet. Vangit vaihtavat tekstiilit päiväjärjestyksen mukaan varusvarastolla, jolloin he saavat puhtaan luovuttamansa likaisen tilalle. Vangeilla on myös mahdollista olla osastoilla omissa vaatteissa, jolloin vaatehuolto tapahtuu itsenäisesti osastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2016a.)

Vankilan varusvarastolla työskentelevät vangit huolehtivat vankivaatteiden pakkaamisesta ja lajittelusta. Vankivaatteet pestään keskitetysti Hämeenlinnassa, jonne likaiset vaatteet lähetetään säkeissä ja puhtaat tulevat vastaavasti säkeissä, joista vangit lajittelevat ja viikkaavat ne hyllyihin. (Rikosseuraamuslaitos 2016a.)

3.3.5 Maatalousryhmä

Pelson vankilan tila on kooltaan noin 2700 hehtaaria. Vankilan tilalla olevilla pelloilla viljellään heinää, kauraa ja ohraa. Tilaan kuuluu myös metsäalueita, joilla vangit tekevät erilaisia metsätöitä. (Rikosseuraamuslaitos 2017.)

Maatalousryhmässä olevat vangit työskentelevät pääasiassa traktoritöissä pelloilla. Vankilan tilalla on paljon peltoa, joten tehtäviä on paljon traktorikuskeille. Nykyään osa töistä on ulkoistettu urakoitsijoille, mutta edelleen vankilalla tarvitaan useita traktorikuskeja. Luottoryhmään pääseminen vaatii pitkäaikaista hyvää käytöstä sekä sitoutumista päihteettömyyteen, lisäksi täytyy olla voimasa oleva t-luokan ajokortti. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Maatalousryhmän tehtäviin kuuluu peltotöiden lisäksi vankilan suurten ulkoalueiden hoito, erinlaiset metsätyöt sekä talvisin lumenauraus (Rikosseuraamuslaitos 2014).

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa työtoiminnan tarpeellisuudesta ja hyödyistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Pelson vankila ja vankiterveydenhuollon Pelson poliklinikka. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena haastattelemalla vankeja. Opinnäytetyön tavoitteena on arvioida ja kehittää Pelson vankilan työtoimintaa ja käyttää opinnäytetyötä mittarina, miten työtoiminta vaikuttaa vankien työ- ja toimintakykyyn ja miten siinä on onnistuttu. Opinnäytetyötä tullaan hyödyntämään vankiterveydenhuollossa arvioitaessa vankien toimintakykyä ja mahdollisesti erilaisen vankien työhönsijoittelussa. Tutkimuksella haetaan myös vastausta siihen, mikä on vankien näkemys työtoiminnan tarpeellisuudesta ja hyödyistä heille itselleen.

Opinnäytetyön tutkimustehtävät ovat seuraavat:

1. Miten vankilan työtoiminta vaikuttaa vankien työ- ja toimintakykyyn?
2. Miten ikä, koulutus, perhetaustat ja vankilakertaisuus vaikuttavat vankien työ- ja toimintakykyyn?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö tehtiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa poiketaan määrällisestä siten, että laadullisessa käytetään sanoja, kun taas määrällisessä numeroita. Laadullisen tutkimuksen perussääntö on se, että etukäteen ei voida sanoa, kuinka paljon ja mitä tietoa ja aineistoa käytetään. Aineiston määrä on silloin riittävä, kun tutkimustehtävä ratkaistaan. Laadullisella tutkimuksella tutkitaan yksittäisiä tapauksia ja tapausta käsitellään perusteellisemmin ja syvemmin kuin määrällisessä tutkimuksessa. (Kananen 2014, 18-19.)

Teorian merkitys laadullisessa tutkimuksessa on ilmeinen, sillä teoria ohjaa tutkimuksen suuntaa. Tutkimuksessa tarvitaan teoriaa hahmottamaan etiikan ja luotettavuuden rajat. Teoria muodostaa viitekehyksen sekä kertoo sen, mitä tutkittavasta asiasta jo tiedetään. Teoriatieto auttaa myös kysymyksien muodostamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 18-19.)

5.2 Aineiston kerääminen ja haastatteluiden toteuttaminen

Aineiston opinnäytetyöhömmme keräsimme käyttäen teemahaastattelua, eli puolistrukturoidun haastattelun avulla. Teemahaastattelua käytimme, koska haastattelua on helppo kohdentaa ennalta määriteltyihin teemoihin. Teemahaastattelun etuja ovat sen monipuolisuus ja tutkittavat saavat paremmin äänensä kuuluviin. Teemahaastattelua ei tarvitse jaotella kvantitatiiviseen tai kvalitatiiviseen tyyppiin. Teemahaastattelu antaa haastateltavan tulkinnat ja mielipiteet paremmin esille, sillä kysely tehdään vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme, 2014, 48.)

Teemahaastattelua käytettäessä yksilö ei vastaa yhteenkään kysymykseen, ilman pyrkimystä käsitkseen siitä, mitä tutkimuksella haetaan, mitä se käsittelee ja mitä asioita on tutkimuskysymysten taustalla. Teemahaastattelu innostuttaa vastaajaa ja haastateltava pystyy päättämään vastauksensa laajuuden ja tarvittaessa jättämään jotain pois. Teemahaastattelun etenemisjärjestys on joustava mikä mahdollistaa vapaan haastattelumuodon. (Alasuutari 2011, 149.)

Tiedonkeruu tähän opinnäytetyöhön suoritettiin haastatteluilla ja perehtymällä jo olemassa oleviin julkaisuihin sekä tutkimustietoihin. Teoriatietona käytimme tutkittua ja luotettavista lähteistä saatavaa tietoa. Tämän lisäksi täydensimme tietoutta haastattelemalla vankilan henkilökuntaa, jotta saimme työhömmme ajantasaista tietoutta käynnissä olevista työtoiminnoista ja käytänteistä.

Haastattelun teemat jakoutuivat kahteen osaan:

1. Miten vankilan työtoiminta vaikuttaa vankien työ- ja toimintakykyyn?
2. Miten ikä, koulutus, perhetaustat ja vankilakertaisuus vaikuttavat vankien työ- ja toimintakykyyn?

Haastattelurunko (liite 1) muodostui näistä kahdesta ohjaavasta teemasta ja tarkentavista kysymyksistä. Teemojen ja haastattelukysymysten laatimista ohjasivat työn tarkoitus, teoriapohja ja toimекsiantajan toiveet.

Haastateltaviksi valitsimme seitsemän Pelson vankilan työtoiminnassa mukana olevaa vankia. Valinta haastateltavista tehtiin yhteistyössä työntilaajan kanssa. Haastatelluiksi valittujen kanssa kävimme alkuun läpi haastattelujen taustat erillisen saatekirjeen (liite 2) kanssa ja pyysimme vangeilta kirjallisen suostumuksen haastatteluun. Haastateltaviksi valitut vangit valittiin siten, että heitä oli useammasta työpisteestä ja heillä oli kokemusta myös vankilan muista työtoiminnoista.

Tutkimukseen osallistujilla tulee olla tarpeeksi tietoa ja kokemusta tutkittavasta asiasta. Jos osallistujalla ei ole riittävästi kokemusta, voi tulokset jäädä pinnallisiksi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen, 2009, 83.)

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina Pelson vankilassa tilassa, joka sovittiin erikseen vankilan johdon kanssa. Haastatteluissa käytimme nauhuria, jonka käyttöön haimme luvan vankilanedustajalta. Nauhurin käyttö haastatteluissa oli perusteltua, sillä se on yksinkertaisin ja nopein keino tallentaa vastaukset haastattelutilantessa. Nauhurin käytöstä informoimme haastateltavaa ja otimme häneltä kirjallisen suostumuksen nauhurin käytölle. Vankien haastattelut toteutimme vuorotellen, jolloin toinen toimi tarkkailijana ja esitti tarkentavia kysymyksiä, mikäli aihetta oli. Haastattelujen aikana ilmapiiri oli hyvä ja vuorovaikutus vankien kanssa luontevaa, eikä vangit kokeneet tilannetta epämiellyttävänä. Haastattelupäivä sovittiin Pelson poliklinikan kanssa, joka informoi haastattelupäivän vangeille.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimussisältö analysoitiin sisällönanalyysilla. Sisällönanalyysi on perusmenetelmä, jota voidaan käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä sekä hyödyntää erilaisissa analyysikonaisuuksissa. Sisällönanalyysillä pyritään luomaan selkeää ja yhtenäistä informaatiota aineistosta, jotta tutkimussisällön tulkinta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Haastattelujen tulokset litteroitiin kirjalliseen muotoon ja jaettiin haastattelujen teemojen mukaan. Haastattelujen kokoamisen jälkeen aloitimme aineiston analysoinnin ja tulosten tulkinnan kerätystä ja kootusta aineistosta. Aineiston jakaminen teemoittain helpottaa tulosten tulkintaa, sillä tekstimuodossa oleva ytenäinen haastattelu on huomattavasti vaikeampaa tulkita kuin selkeästi jaoteltu aineisto.

Haastattelut jaettiin litterointi vaiheessa kolmeen osaan, taustatiedot ja sosiaaliset seikat, työtoiminnan merkitys vangin arkeen sekä työtoiminnan vaikuttavuus vangin näkökulmasta. Aineiston luokittelu luo pohjan aineiston tulkinnalle ja se on tärkeää, jotta aineistoa voidaan tulkita, tiivistää ja yksinkertaistaa. Aineiston luokittelu on välttämätöntä aineiston vertailun mahdollistamiseksi sekä tapauksien tyypittelyksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 147.)

6 TULOKSET

6.1 Tietoja haastateltavista

Tutkimukseen haastateltiin yhteensä seitsemää vankia. Haastateltavien ikä vaihteli 28 – 41 välillä, eli kaikki haastateltavat kuuluivat työikäiseen väestöön. Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet yleisen yleisen oppivelvollisuuden säätämän peruskoulutuksen siviilissä. Osalla vastaajista oli siviilissä suoritettu ammatillinen tutkinto tai vastaava, osa oli suorittanut vankilassa ammatillisia tutkintoja sekä lukio-opintoja.

Vastaajista osa oli työskennellyt vain hyvin lyhyitä aikoja siviilissä ja kertoivat viettäneensä lähes koko aikuisikänsä vankiloissa. Suurin osa vastanneista oli työskennellyt siviilissä jonkilaisissa rakennusalan töissä, mutta kenelläkään heistä ei ollut koulutusta näihin töihin. Kyselyssä selvisi myös, että kenelläkään haastatteluun osallistuneista ei ollut vuosien työkokemusta taustalla.

6.2 Taustatietojen vaikutus

Haastatelluista vangeista kaikilla oli taustallaan päihteiden käyttöä. Kaikki vastanneista olivat käyttäneet alkoholin lisäksi huumeita. Lisäksi kaikki vastanneista olivat aloittaneet päihteiden käytön hyvin varhaisessa nuoruudessa, paljon ennen aikuisikää. Haastattelun aikana päihteistä kysyttäessä, osa vastanneista uskoi, että he pystyvät nyt pysymään irti päihteistä. Syyksi päihteettömyydelle he kertoivat siviilissä odottavan perheen ja lapsen. Vastanneista noin puolet toivat esille sen seikan, että vankilan työtoiminnot tukevat heitä päihteettömyyteen.

Haastatteluun osallistuneilla oli hyvinkin erilaiset perhesuhteet siviilissä. Osalla vastanneista oli puoliso ja lapsia, osalla taas läheisiin kuuluivat omat vanhemmat tai sisarukset.

6.3 Vankien kokemukset työtoiminnasta

Kaikilla haastatelluista vangeista oli positiiviset kokemukset vankilan työtoiminnasta. Haastateltavat kokivat työtoiminnan edistävän vankeusajan kulumista. Haastatteluissa kävi ilmi, että kaikki kokevat työtoiminnan hyödylliseksi vankilassa, mutta harva kokee sen edesauttavan heitä siviiliinpaluussa tai siviilissä pärjäämisessä. Tarkennettaessa työtoiminnan hyödyllisyyden kokemista vankilassa, antavat mielipiteet poikkeuksetta tiedon, että aika vankilassa kuluu paremmin työtä tehdessä. Lähes kaikki haastatelluista olivat kärsineet tuomiotaan useammassa vankilassa, myös sellaisissa jossa työtoimintaa ei välttämättä ole. Suurin osa vangeista oli halunnut Pelsolle tuomiolle, koska Pelson vankila tarjoaa mielekästä työtoimintaa.

Itelle mä nään sen tärkeenä, ku pitää olla rutiinit ja tota mä oon tottunu siviilissä tosiaan, ku olin töissä ni se työ oli semmonen henkireikä mulle ja koen sen samana täälläki. Et mielummin mä oon töissä ku makaan tuolla kopissa.

Hiukan ennen haastattelujen suorittamista oli vankiloissa tehty haastateltujen mukaan muutoksia vankipalkkoihin. Saatujen kommenttien mukaan lähes kaikilla palkat olivat laskeneet. Palkkojen las-

keminen koettiin väliaikaisesti motivaatiota heikentävänä tekijänä, mutta kaikki kertoivat silti lähteneensä töihin. Yksi haastatelluista kertoi, että oli kieltäytynyt joistakin työtehtävistä sen jälkeen, kun palkat olivat laskeneet, koska koki tehtävät liian haastavaksi saatuun korvaukseen nähden. Haastateltujen vankien mielipide palkan merkityksestä vaihteli, osa oli sitä mieltä, että palkalla ei ole merkitystä siihen osallistuvatko he työtoimintaan vai ei, osa koki palkan tärkeimmäksi motivaattoriksi työntekemiseen.

No kyllä se palkka omalta osaltaan kannustaa. Saisihan ne isompia palkat olla. Mutta oman henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta pääasiassa meen töihin.

Haastatellut vangit kokivat, että työtoiminnan tuoma päivärutiini on heille tärkeä, jotta aika kuluu vankilassa ollessa järkevästi. He kokivat, että aikataulutettu päivä auttaa heitä jaksamaan henkisesti ja tuovan muuta ajateltavaa päiviin, kuin se että olisi vain ongelmat mitä miettiä. Osa haastatelluista oli sitä mieltä, että vankilassa totuttua päivärutiinia voisi vapautuessa hyödyntää ja säilyttää siviiliin joka edesauttaisi heitä pysymään pois päihteistä ja rikollisesta elämästä. Osa koki myös, että vankilan päivärutiiniin tottuminen voisi kannustaa heitä hankkimaan töitä siviiliin.

Lähes kaikki vastanneista uskoivat, että he voisivat jatkaa työntekoa myös siviilissä, mutta suurin osa vastanneista eivät uskoneet työllistyvänsä samankaltaisiin töihin mitä vankilassa olivat tehneet. Osa vastanneista koki, etteivät he tule saamaan siviilissä töitä vankilatuomionsa vuoksi, vaikka haluaisivatkin. He uskoivat ainoiksi työllistymismahdollisuuksikseen valtion tai kunnan tarjoaman työllistämistoiminnan.

Haastatelluilta kysyttiin myös vankilan järjestämistä toimintaohjelmista, vastanneista suurin osa oli kokenut, etteivät ole juurikaan hyötynyt kurseista. Yksi vastanneista kertoi, että toimintaohjelmia käydään vain sen vuoksi, että rangaistusajan suunnitelma edistyy.

Eiköhä sinne suurin osa mee siksi, että saa ransua edistettyä

Vastanneista kaikki kokivat kysyttäessä oman fyysisen työ- ja toimintakykynsä vähintäänkin hyväksi, osa kertoi olevansa fyysisesti parhaassa kunnossa aikoihin. Työ- ja toimintakykyyn vastaajat uskoivat vaikuttavan osaltaan työtoiminnan, mutta suurelta osalta myös urheilun harrastamisen vapaa-aikana. Kysyttäessä psyykkisestä hyvinvoinnista kaikki kertoivat olevansa tällä hetkellä hyvinvoivia ja kokivat, että ovat psyykkisesti hyvässä kunnossa. Vastaajat kokivat ainoaksi toimintakykyä heikentäväksi tekijäksi sen, jos siviilistä tulee pahoja uutisia, kuten vaikka läheinen olisi sairastunut vakavasti tai menehtynyt. Muita toimintakykyyn vaikuttavia seikkoja ei kyselyssä ilmennyt.

Jos siviilissä vaimolle tai lapsille tapahtuisi jotain, ni se varmaan heikentäis työkykyä. Mitään muuta en nää, mikä vaikuttaisi. Vankilan sisällä ei ole mitään semmoista mikä vaikuttaisi, koska tää on nähty niin monta kertaa. Ensimmäisellä kertaa tää työtoiminta toimi pelotteena mut toisella kertaa ei enää toiminukkaan.

Haastateltavat ovat motivoituneita lähtemään töihin, koska pitävät työtehtäviään pääsääntöisesti miellyttävinä. Useat kertovat myös päivän kuluvan huomattavasti paremmin työtoiminnassa. Osa vastaajista kokee saavansa vastuuta työtehtävissään, mikä motivoi osaltaan heitä työskentelemään. Vastaajista jotkin kokivat myös työskentelevänsä nyt sellaisella työpisteellä, jota pitävät ponnahduslautana itselle parempiin töihin.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

Haastattelun tulosten perusteella voidaan päätellä Pelson vankilan onnistuneen tähänastisesti työtoiminnan toteuttamisessa ja vankien aktivoinnissa. Haastatellut vangit olivat kaikki viihtyneet vankilassa tehtävässä kontrolloidussa työtoiminnassa ja kokivat sen auttavan vankeusajan kulumisessa. Tutkimusta tehdessä emme uskoneet aivan näin samansuuntaisiin vastauksiin, mitä nyt tehdyllä haastattelulla saatiin. Ennakko-odotustemme mukaan uskoimme haastattelun tuovan suurempaa haajontaa tuloksiin mitä nyt saatiin.

Haastatteluun valitut vangit olivat kaikki psyykkisesti ja fyysisesti hyväkuntoisia miehiä. Tehdyissä haastatteluissa vastaajien sosiaalisten taustojen, iän ja koulutuksen ei huomattu vastauksien perusteella juurikaan vaikuttavan heidän kokemuksiinsa työtoiminnasta. Haastattelujen perusteella voidaan tulkita myös, että he, joilla on puoliso ja lapsia, ovat motivoituneempia päihteettömyteen ja työskentelyn jatkuvuuteen myös siviilissä.

Hiukan ennen haastatteluja tehtyyn palkan alennukseen vangit suhtautuivat vaihtelevasti. Suurin osa vangeista kertoi palkan alentamisen vaikuttaneen hetkellisesti motivaatioon lähteä töihin, mutta töihin he olivat kuitenkin lähteneet, koska työtoiminnalla on suuri merkitys päivärutiinien suhteen. Haastatelluista yksi kertoi kieltäytyneen töistä, koska hän koki työtehtävät liian haastaviksi palkkaan nähden. Työtoiminnan tuoman päivärutiiniin kaikki haastatellut kokivat tärkeäksi, sillä aikautautettu päivä tukee psyykkistä hyvinvointia vankilassa ja osa haastatelluista uskoi, myös tämän auttavan siviilissä pysymään poissa päihteistä ja rikollisesta elämästä.

Haastattelujen perusteella vangit kokevat työtoiminnan tärkeämmäksi fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämisessä, kuin vankilassa tarjottavat toimintaohjelmat. Osa haastatelluista piti toimintaohjelmia, jopa turhina, mutta osa uskoi toimintaohjelmien ja työtoiminnan yhdessä olevan hyvä yhdistelmä. Vastauksista voisi päätellä, että toimintaohjelmista ei pidetä koska, kuten haastattelussa kävi ilmi, ohjelmat ovat lyhyitä ja kestävät lyhyen ajan kerrallaan ja vangit olisivat mieluummin tämän ajan kokonaisuudessa työtoiminnassa. Voisi ajatella kuitenkin niin, että jos ohjelmat kestäisivät pidempään kerrallaan sekä kokonaisuudessaan, pysyisikö monilla mielenkiinto myöskään sillan ohjelmien parissa, jos toisena vaihtoehtona olisi työtoiminta.

Tuloksia tarkkailtaessa voidaan miettiä, vaikuttaako mediassakin esitetty Pelson vankilan lakkautusuhan alla oleminen myös vankien myönteisiin mielipiteisiin työtoiminnasta. Pelson vankilassa on myös supistettu asunto-osastoja sisäilmaongelmien vuoksi, joten vankimäärä on laskenut aiemmasta huomattavasti. (Hakkarainen, 2017.) Mediassa esitettyjen tietojen perusteella on mahdollista, että eläintenhoito ja näin laaja-alainen työtoiminta jäisivät tulevaisuuden suunnitelmissa pois kokonaan, mikä olisi haastateltavien mielestäkin suuri menetys.

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta suorittaessa tuli tarkasti miettiä eettisiä näkökulmia. Tutkimus suoritettiin normaalista poikkeavassa paikassa ja kysymykset tuli asetella siten, ettei niihin vastaaminen yksilöinyt ketään vastaajaa. Tutkimus suoritettiin nimettömänä ja siten ettei vastanneita pystytä tunnistamaan. Tutkimuksen aikana tehdyn kyselyn perusteella saatu aineisto pidetään siten, ettei se joudu ulkopuolisten saataville ja hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Tutkimukseen osallistumisesta tehtiin vapaaehtoista ja jokaiselta tutkittavalta pyydettiin suostumus tutkimukseen. Työhön valittiin harkinnanvaraisesti useita haastateltavia ja näin saatiin tutkimuksesta mahdollisimman luotettava.

Tutkimuksessa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, tämä on edellytys sille, että tutkimusta voidaan pitää eettisesti hyvänä. Hyvää tieteellistä käytäntöä on mahdollista loukata usein eri keinoin. Usein tiedonhankinta ja koejärjestelyt ovat omiaan luomaan eettisiä ongelmia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2014, 232.) Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset voivat olla vilppi ja piittaamattomuus. Vilppiin kuuluvat tulosten vääristely ja plagionti. Piittaamattomuuteen kuuluvat tulosten ja menetelmien huolimaton raportointi ja tuloksien esittäminen. (Salminen, Peltonen & Virtanen 2016, 17.)

Ettinen ennakkoarviointi palvelee kahta tarkoitusta: se suojelee tutkittavia ja varmistaa tutkijan oikeusturvaa. Se auttaa osaltaan ylläpitämään väestön luottamusta tieteelliseen tutkimukseen ja tutkijoihin. Myös monet julkaisusarjat ja tutkimuksen rahoittajat edellyttävät tutkimusten eettistä ennakkoarviointia. (Turun yliopisto s. a.)

7.3 Oma ammatillinen kasvu

Työtä tehdessämme olemme päässeet oppimaan paljon yhteistyöstä eri tahojen kanssa. Työtä tehdessä olemme olleet yhteydessä lukuisiin eri tahoihin, jotka ovat pääasiassa työn tilaajan edustajia. Työn edetessä olemme myös huomanneet konkreettisesti sen, kun asiat eivät aina toteudukaan suunnitellusti tai suunnitellussa aikataulussa. Tämä on opettanut paljon ongelmanratkaisua ja soveltamaan asioita.

Työ on antanut paljon kokemusta myös tutkimuksellisen työn tekemisestä, joka on ennen tätä työtä ollut hyvinkin vieras osa-alue. Olemme oppineet paljon eri tutkimusmenetelmistä ja aineistojen keräämisestä.

Opinnäytetyö prosessi sai alkunsa keväällä 2017 työn tilaajan kartoittamisella ja tutkimussuunnitelman tekemisellä. Työlle saatiin tilaaja toisen työn tekijäosapuolen harjoittelupaikassa luomien kontaktien kautta. Pelson vankila valikoitui kartoitettavaksi työntilajaksi molempien kiinnostuksen pohjalta rikosseuraamuslaitoksen ja vankiterveydenhuollon toimintaa kohtaan.

Tutkimussuunnitelma esitettiin samaisen kevään aikana. Tutkimussuunnitelman esittämisen jälkeen aloitimme valmistelemaan varsinaista työtä sekä teemahaastatteluja. Valmisteleviin töihin kuului tarvittavien tutkimuslupien hakeminen Rikosseuraamuslaitokselta. Syksyn aikana työtä ja haastatteluja valmisteltaessa tuli hienoisena yllätyksenä, kuinka pitkä ja moniosainen tehtävä vaadittavien lupien hakeminen ja puoltavan päätöksen saaminen ovat.

Myönteiset luvat saatuaamme aloimme valmistelemaan varsinaista haastattelua sekä varaamaan ajankohtaa, milloin haastattelut voidaan suorittaa. Haastattelut saatiin suoritettua yhden päivän aikana, jonka jälkeen aloitimme välittömästi aineiston litteroinnin ja aineiston analyysin, sillä aikatalu alkoi olla tiukka. Opinnäytetyö prosessi kasvatti kokonaisuudessaan paineensietokykyä sekä toimien aikatauluttamista.

7.4 Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusaiheet

Julkaistava opinnäytetyö tullaan luovuttamaan työtilaajalle sekä myös myönteisessä tutkimusluvassa mainituille muille osapuolille. Työn tilaajalla on oikeus hyödyntää kerättyä aineistoa parhaaksi katsomallaan tavalla. Kyselyn tuloksista voidaan tulkita Pelson vankilan onnistuneen osaltaan työtoiminnan järjestämisessä ja tulosta voidankaankin kenties käyttää perusteena, kun keskustellaan työtoimintojen tulevaisuudesta.

Opinnäytetyössä tutkitut tulokset vastaavat pääsääntöisen hyvin esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Työ koki hienoisia muutoksia työstämisvaiheiden aikana, osin tarvitsemamme tiedon saannin vaikeuden vuoksi.

Jatkotutkimuksena voitaisiin tehdä kattavampi ja laajempi tutkimus työtoiminnan vaikuttavuudesta, sillä tässä työssä keskityttiin lähinnä vankien omaan mielipiteeseen työtoiminnasta. Tulevissa tutkimuksissa voitaisiin tehdä kysely tai haastattelu myös työtoiminnan ohjaajille heidän ajatuksistaan työtoiminnan vaikuttavuudesta. Voittaisiin myös tutkia tarkemmin työtoiminnan ja kuntoutusohjelmien yhteisvaikuttavuutta ja täten koko rikosseuraamuslaitoksen järjestämää kuntouttavaa toimintaa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Gould, R. Ilmarinen, J. Järvisalo, J. & Koskinen, S. (2006). *Työkyvyn ulottuvuudet*. Helsinki: Hakapaino oy.
- Hakkarainen, P. (2017). *Kaleva*. [viitattu 2018 -2-8]. Saatavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/pelson-vankilan-tulevaisuudesta-ratkaisu-syksylla/760348/>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2009). *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2014). *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. (2014). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. (2009). *Tutkimus hoitotieteessä*. Helsinki: Sanoma Pro oy.
- Kerätär, R. (2017). *Työkyvyn arvioinnin käsitteet*. [viitattu 2017 -4-7]. Saatavissa: http://www.terveysportti.fi/dtk/tyt/avaa?p_artikkeli=ttl01316
- Kusmin, A. (08. 02 2018). (H. Kylmänen, Haastattelija)
- Kähäri-Wiik, K. Niemi, A. & Rantanen, A. (2008). *Kuntoutuksella toimintakykyä*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit oy.
- Laki rikosseuraamuslaitoksesta. (2009). *Finlex*. [viitattu 2017 -3-20]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090953>
- Lehto, M. (2004). *Toimintakyky arviointi ja kliininen käyttö*. Helsinki: Duodecim.
- Martimo, K-P. Antti-Poika, M. & Uitti, J. (2010). *Työstä terveyttä*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Portti vapauteen. (2014). *Seksuaalirikollisten kuntoutus*. [viitattu 2018 -1-3]. Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/3029/seksuaalirikollisten_kuntoutus
- Rikosseuraamuslaitos. (2013a). *Kuntouttava toiminta - ohjelmatyö*. Haettu osoitteesta <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmaty.html>
- Rikosseuraamuslaitos. (2013d). *Työtoiminta*. [viitattu 2017 -3-20]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/tyotoiminta.htm>
- Rikosseuraamuslaitos. (2013b). *Uusintarikollisuuteen vaikuttavat ohjelmat*. [viitattu 2017 -12-31]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmaty/uusintarikollisuuteenvaikuttavattoimintaohjelmat.html>
- Rikosseuraamuslaitos. (2013c). *Yleisohjelmat*. [viitattu 2017 -12-31]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmaty/yleisohjelmat.html>
- Rikosseuraamuslaitos. (2014). *Vangin opas*. Noudettu osoitteesta http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/vanki-jatapaajaoppaat/6BQljrtgs/PELSON_VANKIOPAS_2014_net.pdf
- Rikosseuraamuslaitos. (2015a). *Päihdeohjelmat*. [viitattu 2018 -1-2]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-paihdeoty/paihdeohjelmat.html>
- Rikosseuraamuslaitos. (2015b). *Terveydenhuolto*. [viitattu 2017 -3-20]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/perushuolto/terveydenhuolto.html>

Rikosseuraamuslaitos. (2016b). *Rikosseuraamuslaitos*. [viitattu 2017 -9-20]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>

Rikosseuraamuslaitos. (2016a). *Ruoka- ja vaatehuolto*. [viitattu 2017 -9-20]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/perushuolto/ruoka-javaatehuolto.htm>

Rikosseuraamuslaitos. (2017). *Pelson vankila*. [viitattu 2017 -9-21]. Saatavissa: <http://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/pelsonvankila.html>

Salminen, L. Peltonen, L-M. & Virtanen, H. (2016). *Näkökulmia terveysalan koulutustutkimukseen*. Turku: Turun yliopisto.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2011). *Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksessa*. [viitattu 2017 -5-23]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/suositus/18/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2014). *Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja*. [viitattu 2017 -5-15]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/asiakas>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2016). *Toimintakyky*. [viitattu 2017 -4-7]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun yliopisto. (s. a.). *Tutkimuksen eettisyys*. [viitattu 2016 -11-17]. Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/Tutkimus/eettisyys/Sivut/home.aspx>

Työeläkevakuuttajat. (s. a.). *Työkyvyn muodostuminen*. [viitattu 2017 -5-15]. Saatavissa: <http://www.tela.fi/tyokyky>

LIITE 1: HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

Koulutus (onko peruskoulu käyty loppuun, ammattitutkinto? muuta?), ikä, vankilakertaisuus, perhesuhteet,

Oletko tehnyt töitä siviilissä? Millaisia töitä?

Päihteidenkäyttö? Kuinka kauan ja mitä? Oletko ollut kuivilla ja kuin kauan?

Työtoiminta

Työpiste, missä työpisteissä aiemmin? Mikä ollut miellyttävin työpiste työskennellä? minkälaisista Työtehtävistä pidät? Koetko vankilassa tehtävän työn hyödylliseksi? itselle? muille? Mitä työtoimintaa toivoisit vankilasta löytyvän? Koetko, että vankilassa tehtävä työ on sinulle kunnon ja ruumiillisen hyvinvoinnin kannalta hyväksi? Pidätkö siitä, että päivässä on selkeä aikataulutus ja rytmi?

Työ- ja toimintakyky

Millaiseksi koet oman toimintakykysi päivittäisissä toimissa? Vuorovaikutuksen muiden kanssa?

Millaiseksi koet oman työkykysi?

Entä henkisen hyvinvoinnin?

Mitkä tekijät heikentävät työ- ja toimintakykyäsi?

Mitkä asiat motivoivat sinua lähtemään päivittäin töihin vankilassa, vai lähdetkö töihin pakon edestä?

Siviili

Uskotko, että vankilassa tehtävä työ hyödyttää sinua siviiliin jotenkin?

Uskotko, että voisit työskennellä siviilissä jossain vastaavanlaisessa työssä?

Aiotko palata työelämään vapauduttuasi?

LIITE 2: SAATEKIRJE VANGEILLE

Saatekirje vangeille

Olemme kolmannen vuoden sairaanhoitajaopiskelijoita Iisalmen savonia AMK:sta. Teemme opinnäytetyötä ja siihen liittyen haastattelemmme sinua. Haastattelu koostuu erilaisista kysymyksistä liittyen vankilan työtoimintaan sekä sen vaikutuksesta toimintakykyysi ja vointiisi. Haastattelu toteutetaan nimettömänä ja siten, että yksittäistä ihmistä ei ole tunnistettavissa vastausten perusteella. Haastattelutilanne nauhoitetaan ja nauhojen analysoinnin ja puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen ääniraidat tuhotaan asianmukaisella tavalla.

Yhteistyöstä kiittäen,

Henri Kylmänen ja Jukka Kauppinen